

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ČÍSLO 3.

ROČNÍK XVI.

BŘEZEN 1935

ČÁST VŠEOBECNÁ

Redaktoři: Brig. generál Jiří Birula a podplukovník gšt. František Pobunek.

Plukovník Pierre Lebaud:

Francouzský záložní důstojník do světové války.

Prodloužení presenční služby na dva roky ukázalo potřebu jisté revise zakořeněného u nás myšlení o úkolech záložního důstojníka a o jeho velitelské přípravě. Francouzský dopisující člen VČV., plukovník Pierre Lebaud (Toulon), líčí v tomto svém příspěvku situaci, která v té příčině byla ve Francii před světovou válkou, zejména v desítileti, vyznačeném dvouletou služební dobou. Poznamenejme, že plk. Lebaud měl už před válkou jméno jako specialista na poli vojenské výchovy a autor také do jiných jazyků překládaných prací, že šel do války jako velitel praporu, avšak už v bitvě na Marň velel pěšímu pluku. Z jeho spisů jmenujeme zejména „L'Education dans l'Armée d'une Démocratie“ (1908), knihu velitelského umění „Commander“ (1922), pak „Maniement moral des Troupes“ (1924), „Education moral du Soldat de Demain“ (1927) a knihu válečných dojmů „Actes de guerre 1914—1917“ (1932). Český vyšla péčí VČV. jeho studie „Francouzský poddůstojník z povolání“ (1929). M. K.

Chceme-li dobře porozuměti úloze záložního důstojníka v národní armádě z r. 1935, je nutné vrátiti se k počátkům této instituce a sledovati její vývoj v následujících desítiletích.

Je známo, že to byl zákon o doplňování armády z r. 1872, jenž ve Francii zavedl obecnou brannou povinnost. Pod dojmem katastrofy r. 1870/71 byl odhlasován národním shromážděním, které bylo většinou konservativní. Nepřekvapuje proto, že je výsledkem kompromisu mezi dvěma brannými soustavami — armádou vojáků z povolání a armádou národní. Třebaže prohlašoval zásadu osobního služebního závazku pro všechny občany ve věku od 20 do 40 let, přec stanovil pro příslušníky odvodních ročníků závazky navzájem velmi odlišné: Jedni (t. zv. první část kontingentu) měli odsloužiti 5 let presenčně, jiní (druhá část kontingentu) sloužili na základě vylosování jen jeden rok, konečně třetí skupina (t. zv. „zproštění“), obsahující posluchače vysokých škol, pak živatele rodin (jediní synové otců sedmdesát let starých, prvorození synové vdov atd.) nesloužili vůbec.

Zákon zaváděl podle německého vzoru také jednoroční dobrovolnictví, jež mělo umožniti, aby i abiturienti středních škol splnili brannou povin-

nost jako poddůstojníci pouze jednoroční službou, jestliže vyhověli zkouškám, stanoveným ministrem války a zaplatili státu 1500 franků, tedy přibližně 15.000 korun československé měny. Zákon z r. 1872 byl základem organizace záloh, majících při mobilisaci přivést brannou moc na válečný stav. Z toho vyplývající zvětšení počtu vyžadovalo odpovídající rozmnožení kádrů. Jsme u záložního důstojníka. Jednoroční dobrovolníci byli za platnosti tohoto zákona hlavním pramenem doplňování záložní složky důstojnického sboru.

Trvalo velmi dlouho, než se instituce záložních důstojníků v armádě vžila. Snadno to pochopíme, připomeneme-li si, jaké představy měly vrch ve staré armádě z povolání, jejímž prodloužením byla armáda nová, zejména co se týče ducha. Jisté stavovské předsudky a zajiště i kus žárlivosti, že krásné zlaté prýmký zdobí rukávy „civilistů“, způsobily, že se důstojníci z povolání s počátku neřídili na záložní důstojníky zvlášť přátelsky. Při cvičeních ve zbrani bývali zřejmě ponecháváni stranou a přirozeně jejich odborné školení nezůstalo bez vlivu takové situace. Důstojníci mého věku ještě vzpomínají senačního ohlasu, jež měl v celé zemi ostrý útok jednoho, v armádním ústrojí vysoko stojícího generála proti záložním důstojníkům při závěrečné kritice manévru s počátku osmdesátých let.

S postupující demokratisací vnitřního zřízení třetí republiky sílila přirozeně i snaha odstraniti všechny výsady, odvozené z kastovního příslušnictví nebo z majetku. Zákon z r. 1872 byl nahrazen zákonem z r. 1889, jenž znamená značný pokrok ve směru rovnosti branné služby, k níž však ještě nedospěl. Vedle snížení presenční služby na 3 roky význačným rysem nového zákona je zrušení jednoročního dobrovolnictví, z něhož měli prospěch jen synové bohatých rodin, pak jednoroční služba pro všechny, kdo podle dřívějšího zákona byli vůbec způsobilí služby z důvodu studií nebo rodinných majetkových okolností. Napříště tedy všichni schopní mladí mužové procházeli kasárnami, avšak zůstávali tam po nestejnou dobu — okrouhle $\frac{2}{3}$ plná tři léta, asi $\frac{1}{3}$ jen jeden rok. Poznamenejme, že studenti vysokých škol, sloužící jen jeden rok, musili do věku 25 nebo 26 let úspěšně dokončiti svá studia. Jinak měli povinnost dosloužiti dvě léta, což se čas od času také stávalo.

Za platnosti zákona z r. 1889 jsou to branci, jimž článek 23 na základě vysokoškolského studia povoloval jednoroční presenční službu, z nichž se hlavně doplňovali záložní důstojníci. Byly také jiné prameny, početně však méně významné, jako poručíci z povolání, kteří opustili činnou službu, poddůstojníci s nejméně dvouletou poddůstojnickou službou a s vysvědčením způsobilosti k velení četě (získávalo se zkouškou, která se konala před propuštěním do zálohy před komisí, složenou z důstojníků poddůstojnickova vojskového tělesa), žáci Polytechnické školy, kteří se obrátili k nějakému civilnímu povolání, žáci Lesnické školy v Nancy. Je třeba poznamenati, že žactvo obou těchto škol dostávalo vojenský výcvik a po absolvování odsloužilo si ve vojsku svůj rok v hodnosti poručíka.

Branci, kteří se mohli ucházeti o výhody podle článku 23, podrobovali se soutěži, při níž se přezkušovalo všeobecné vzdělání, byli zařadováni do zvláštního oddělení (*peloton spécial*), kde se jim dostávalo přípravy, odpovídající jejich budoucí úloze důstojníků. Po roce šli do zálohy jako

poddůstojníci, byli však povyšováni na poručíky v záloze po prvním cvičení ve zbrani.

Časem se nepřítel důstojníků z povolání vůči důstojníkům v záloze trochu zmírnila, avšak přece ještě dlouho se na ně pohlíželo jako na vojensky méněcenné druhy. Pracovalo se pilně, ale jejich příprava přesto zůstala nedostačující, protože v jednom roce bylo skutečně nemožné udělati z nich vojáky a poddůstojníky, se současnou přípravou k jejich budoucí funkci velitelů čet za války.

Zákon z r. 1889 byl v široké veřejnosti rovněž pokládán za zákon, dávající výsady a kritizován tím pilněji, jak v národě pronikala myšlenka rovnosti. Přišla chvíle, kdy bylo možno do důsledků provést rovnost služební doby pro všechny občany. Stalo se to zákonem z r. 1905, zavádějícím dvouletou presenční službu. Rovnost ve služební době přirozeně znamenala nivelisaci přípravy, neboť vybrané živly odvodních ročníků byly určeny k zvláštní přípravě, jakou vyžaduje úloha důstojníka v záloze.

Jevilo se to již v samém zákoně. Čl. 23 říkal, že mladí muži, přijatí do šesti „velikých škol“ (Vysoká normální škola, Vys. lesnická škola, Ústřední škola umění a průmyslu, Škola stavebního inženýrství a Báňská škola v St. Etienne), mohou si podle své vůle před začátkem svého studia odsloužit první rok presenční služby u vojskového tělesa spolu s ostatními vojáky svého ročníku, anebo vykonati celou vojenskou službu až po absolvování svého studia. Na těchto školách dostávalo se posluchačům vedle jejich profesionálního školení také vojenské přípravy, usměrněné k hodnosti záložního poručíka. Kdo na konci studií s úspěchem vykonal zkoušku způsobilosti pro tuto hodnost a už před začátkem svých odborných studií odsloužil si jeden rok presenční služby, vykonal nyní druhý rok této služby u některého vojskového tělesa jako záložní poručík. Ostatní sloužili první rok u vojskových těles za stejných podmínek, jako kterýkoli příslušník kontingentu, na konci prvního roku presenční služby byli však jmenováni poručíky a v této hodnosti vykonali druhý rok presenční služby. V praxi velká většina posluchačů těchto škol odsloužila si první rok ještě před nastoupením svých odborných studií.

Čl. 24 tohoto zákona mluvil o brancích (jiných než těch, jichž se týkal čl. 23), kteří chtěli dosáhnouti důstojnické hodnosti a zavazovali se proto vykonati v této hodnosti dodatečně 3 cvičení ve zbrani, tedy celkem 5 cvičení, zatím co ostatní příslušníci zálohy konali jen dvě. Na konci prvního roku vojenské služby podrobovali se vylučovacím zkouškám zvláštní soutěže a podle potřeby byli zařazeni do zvláštního oddělení (Élèves officiers de réserve, známou zkratkou E. O. R.), v němž po první pololetí druhého roku presenční služby doplňovali svou odbornou přípravu. Kdo obstál při závěrečné zkoušce, byl jmenován poručíkem v záloze a v této hodnosti vykonal poslední pololetí své presenční služby. Kdo neobstál, šel k vojskovým tělesům jako poddůstojníci. Jmenování důstojníkem bylo tedy prováděno na základě výběru, jenž do jisté míry zaručoval hodnotu nově jmenovaných.

Tento zákon znamenal velký ideový převrat v armádě, protože ještě během zákonné presenční služby uděloval hodnost poručíků v záloze a dával jim příležitost konati skutečnou důstojnickou službu. Starí poddůstojníci z povolání, kteří měli za sebou 15 nebo i více let služby, s počátku velmi nelibě nesli, že byli nuceni zdraviti „holobrádky“, jež teprve nedávno pomáhali zasněcovati do počátků vojenských znalostí. Přirozeně byli tito mladí

poručíci v záloze povyšování do této hodnosti v jiných vojenských tělesech, než kde začali sloužit. Časem se však tito poddůstojníci s věcí smířili a nová instituce se vžila. Obecně se pochopil její velký praktický význam pro hodnotu nižšího vedení záloh. Je jisté, že skutečný šestiměsíční výkon důstojnických funkcí u setnin dal naší branné moci záložní důstojníky docela jiné hodnoty, než byli ti, jež bylo možno vychovati na základě dřívějšího zákona. Skutečnost, že mladý záložní důstojník po 6 měsících žil životem důstojníka z povolání, jedl s ním u téhož stolu, účastnil se s ním tolika cvičení a shromáždění, bral podíl na různých jeho radostech i strastech, krátce že byl zúplna smíšen s příslušníky aktivní složky důstojnického sboru, to vše rychle odklidilo, co tu ještě zbylo ze starých předsudků. Právem smíme také říci, že tato šťastná novota měla svůj podíl na úspěchu našich zbraní.

Zákon z r. 1905 byl by pravděpodobně měl dlouhý život — byl příznivě přijat obecným míněním a zároveň vyhovoval potřebám armádního vedení — kdyby nebezpečí války s Německem, jež mělo čím dál určitější formy, nebylo nás přinutilo zesílit naši vojenskou organizaci. Zákon z r. 1913 vrátil se k tříleté presenční službě jako v době před r. 1905, avšak s tím rozdílem, že všichni slouží stejnou dobu. Zákon vnesl přirozeně podstatné změny i do soustavy doplňování záložní složky důstojnického sboru.

Žáci zmíněných šesti „velkých škol“, vyjmenovaných v čl. 23 zákona z r. 1905, měli nyní vykonati, po absolvování těchto škol, plné dva roky činné služby jako poručíci v záloze. Článek 24 byl takto pozměněn: Každého roku po šesti měsících výcviku koná se mezi vojáky prvního roku presenční služby soutěž pro přijetí do vojenské školy pěchoty, jezdecké, dělostřelectva, ženijního vojska a hospodářsko-správní služby; přijatí kandidáti vstupují však do těchto škol až po dalším pololetí, tedy teprve po prvním roce presenční služby. Tam zůstali jeden rok. Kdo obstáli s úspěchem, měli vykonati poslední rok presenční služby v hodnosti poručíka.

Aby usnadnil situaci těch, kdo v době, kdy občan je volán k vykonání své branné povinnosti, ještě jsou v přípravách pro životní povolání, zákon z r. 1913 stejně jako onen z r. 1905 povoluje všem vysokoškolským studentům odklad až do 25 let, aby mohli napřed dokončiti svá studia. Naproti tomu nebyly po všchnu dobu vojenské služby povoleny žádné zápisí na vysoké škole. Opatření, obsažená v zákoně z r. 1913, byla by francouzské armádě dala záložní důstojníky velmi vysoké vojenské hodnoty. Avšak události měly rychlý spád a nová soustava nebyla již vyzkoušena v praxi. Francouzská armáda v celku šla do války se záložními důstojníky, připravenými ke své úloze podle ustanovení zákona z r. 1905.

Jak se osvědčili ve zkoušce války?

Co se týče mravní stránky, ducha, francouzští záložní důstojníci světové války, bez rozdílu původu a způsobu přípravy, byli od samého počátku operací zúplna na výši svých významných velitelských úkolů. Nemohlo ani býti jinak. Odvaha je pevně včleněnou složkou francouzské národní duše a přirozená ctižádost vede každého vojáka k tomu, aby se hleděl vyznamenati, když mu okolnosti přinášejí nějakou úlohu, která ho staví do popředí. Tato pobídka působí tím spíše u lidí, kteří se ucházeli o čest vésti vojenskou jednotku do boje. Seznamy strašlivých ztrát prvních bojů obsahovaly i tolik jmen záložních důstojníků, že v té příčině nebylo rozdílu mezi nimi a nejlepšími důstojníky z povolání.

Co se dotýče technické stránky jejich úkolu, bylo by nesnadné vysloviti nějaký celkový úsudek. Je zřejmé, že nejmladší záložní důstojníci odvodních ročníků 1905 až 1913, kteří sloužili 2 roku, z toho šest měsíců u trupy jako poručíci, měli docela jinou velitelskou hodnotu, než příslušníci ročníků z doby před rokem 1905, kteří sloužili jen jeden rok a důstojnickou funkci vykonávali jen v krátkém údobí cvičení ve zbrani.

Je třeba uvážiti také okolnost, vyplývající z tehdejších organizačních opatření. Tito mladí záložní důstojníci byli při mobilisaci zařadeni do aktivních pěších pluků v poměru jeden záložní důstojník na rotu, aby se v ní počet nadporučíků a poručíků zvýšil ze 2 na 3. Byli tedy v malém počtu včleněni do jednotek, jež obsahovaly jen důstojníky z povolání, velkou většinou aktivní poddůstojníky a vojíny (zejména od platnosti zákona o tříleté presenční službě), pak záložníky nejmladších ročníků. Tedy všechny podmínky, aby se tito mladí záložní důstojníci velmi rychle vpravili do tohoto prostředí a zároveň i do své úlohy. Jestliže jim na počátku chyběla technická zkušenost, lze říci, že důstojníci z povolání nebyli na tom mnohem lépe. Je známo, že bylo třeba značně pozměnit bojové metody už od prvních střetnutí.

Podstatně jiná byla situace záložních důstojníků starších ročníků, přidělených záložním plukům, stavěným od základů teprve za mobilisace. Roty těchto pluků byly výhradně složeny ze záložníků starších ročníků, z aktivní armády byl tu jen velitel roty a několik poddůstojníků. Aby vedení mělo pevně v ruce vojáky, kteří za ta léta od pobytu v kasárnách dost ztratili ze své vojenské hodnoty, bylo by bývalo třeba docela vynikajících a pohotových důstojníků. Jak jsme však ukázali, tito záložní důstojníci starších ročníků vykonali velkou většinou jen jednoroční presenční službu a příležitost veletí byla jim dána jen při cvičeních ve zbrani. Neměli proto skoro žádnou praxi ve velení a ve válce zřejmě nebyli se své úlohy.

Je známo, že na rozdíl od Němců, kteří už dávno své záložní armádní sbory určovali pro první linii, na francouzské straně dávala se záložním divisím jen vedlejší poslání. To vysvětluje, proč tyto jednotky nebyly tak složeny, aby byly ihned použitelné na frontě. Rychlý spád událostí však způsobil, že některé z nich byly zasazeny již od samého počátku operací. Jejich nedostatky výcvikové a nedostatečná vnitřní soudržnost vedly k značným zklamáním. Později ovšem i záložní pluky se vnitřně upevnily a velmi dobře se držely i za nejtěžších okolností. Nakonec bylo takřka nemožné rozeznati je od aktivních pluků.

Tyto zkušenosti potvrzují tento náš závěr: Záložním důstojníkům je třeba dáti tím bezpečnější praktickou přípravu, čím méně pokročilý je výcvik a čím méně soudržnosti mají jednotky, v nichž se za mobilisace tito důstojníci ujímají své velitelské úlohy. Soustava přípravy záložních důstojníků podle zákona z r. 1905, založená na dvouleté službě, dostačovala pro velení nad záložníky, kteří prošli dvouletou nebo tříletou presenční službou. Tyto dva roky přípravy představují však minimum, pod něž by bylo nebezpečné jíti.

Válečná zkušenost nás také učí, že záložní důstojníci, jež nám dává dnes platný zákon s dvanáctiměsíční služební dobou, jistě by nebyli se své úlohy na začátku války. Máme při tom na mysli velitelskou praxi, protože teoretickou stránku věci je mnohem snadnější si osvojiti. Toto po-

znání váží tím více, že by se ve velkém počtu ujímali velitelské úlohy v záložních jednotkách, stavěných teprve v mobilisaci a složených ze záložníků, kteří také nesloužili déle než jeden rok. Rovněž z tohoto důvodu je třeba odsouditi naši dnešní soustavu doplňování armády a jejího výcviku. Požadavky minimální technické přípravy, již se má dostati záložním důstojníkům, jsou tedy novým argumentem pro návrat k dvouleté presenční službě.

Státní kapitán J. M. Smazal:

Plukovní tradice a její pěstování.

Úvod do studia předmětu.

Člověk jako tvor společenský sám se vřaduje nebo je zařadován vždy do určitého kolektivu, do některého sociálního rámce. Nemůže a není do té míry soběstačný, aby žil osamoceně, aby si veškeré své potřeby obstarával sám, a naopak, aby rovněž stačil výtěžky, výrobky své práce spotřebovat sám anebo se svými nejbližšími. Mimo to již moderní život sám, zasahující a pronikající svými mocnými závanými i do nejdostupnějších částí a krajů země, učinil i jedince nejmenších nároků a potřeb žádostivějším určitého stupně pohodlí, komplikuje tím nebo méně nejen běh života, ale i stupňuje snahu o zisk co největší. Není ovšem třeba toužit ihned po starých, zlatých časech, kdy byl denní život jednodušší, kdy byl i každý člověk skromnější a kdy byl — nezapomeňme dodat — ovšem s rámcem jeho potřeb i okruh jeho zájmů užší a sevřenější. Člověk, dívající se po 51 měsíců — a někteří ještě déle — denně do sklebicí se masky smrti, stále tanoucí před ním, naučil se vážit si nejvyššího dobra, života, osvobodil se po návratu do dní míru ze zajetí svých drobných, utkvělých představ vlastní malosti a nedokonalosti, snažil se a snaží využít všech zdrojů darů života. Bere a dává. Ovšem nelze z těchto běžných úkazů odpozorovaných kolem sebe dedukovat dalekosáhlé závěry o idealistickém založení dřívějších, předválečných lidí a o hrubě materialistických sklonech mužů a žen přítomnosti. Jsou stejně spjatí sterými pouty se svým prostředím a okolím, jako byli ti před nimi; jediné, co si patrně více uvědomují, jsou jejich vztahy k vyšším společenským celkům, poměr a závazky k societě, vědomí, které v dobách dřívějších nebylo tak patrné. „Úsilí o hospodářskou a sociální spravedlnost válkou je zesíleno; to do svědčuje již sám vznik nových republik a demokracií“, praví T. G. Masaryk ve „Světové revoluci“ (str. 538).

Kdybychom chtěli toto zařazení dnešního člověka do společnosti, o němž především uvažujeme, znázornit graficky, byla by to řada soustředných kruhů o postupně větším poloměru, při čemž středem zůstává člověk — jedinec. Jeho nejbližším okruhem, s ním je spjat mnoha svazky a pouty, jest jeho rodina, dalším obec, kraj a národ — vlast, lidstvo, veškerenstvo. Pouta, která nás váží k těmto vyšším společenským celkům, jsou převážně citová. Za nejkrásnější květy, vypučelé z lidských srdcí, pokládáme lásku mateřskou a otcovskou. Nikoli menší krásy, hloubky a účínu je láska k vlasti. Vrcholným svazkem citovým, jehož jsou schopny jen duše kultivované, je láska všelidská. Ale i pro ostatní pojmové jednotky, jejichž poloměr je menší nežli láska všelidská a láska k vlasti a větší nežli láska rodinná, byly raženy názvy;